

NEMÉNYI ÁGNES: ERDÉLYI FALVAK – GAZDASÁGI, SZOCIÁLIS STRUKTÚRÁK ÉS FOLYAMATOK

(Alsand Kiadó, Kolozsvár 1977. p. 138)

PETHŐ LÁSZLÓ

Egy évtizede folyó kutatásainak eredményeiből közöl válogatást a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem szociológia professzora. A szerző munkássága jól ismert a hazai falukutatók körében, de eddig csak rövidebb tanulmányait olvashattuk vagy hallhattuk előadásait szakmai összejöveteleken. A nemrégiben közreadott munka nyomán lényegesen differenciáltabb képet kapunk az Erdélyben folyó falukutatásról. A munka szerzője követi a romániai-erdélyi monografikus szociológia hagyományait és így egyáltalán nem véletlenül Venczel József emlékének szenteli könyvét. A követendő hagyományt mindamellert nemzetközi kitekintéssel párosítja, elemzései során felhasználja a faluszociológia legfrissebb eredményeit is.

A közölt dolgozat füzérből árnyalt képet kapunk az Erdélyben élő magyarok társadalmi-gazdasági helyzetéről. A hazai tömegkommunikáció által közvetített, javarészt rurális-ként megjelenített magyarság-imázssal szemben kiderül, hogy az Erdélyben élő magyarok (58,25%) nagyobb arányban laknak városokban, mint a román állampolgárok átlaga (54,32%). Sőt, mi több, vannak olyan megyék, ahol a magyarok túlnyomó többsége város lakó (Brassó 72,31%, Hunyad 95,59%). Ezzel szemben az is tény, hogy a két magyar többségű megye, Kovászna (51,77%) és Hargita (42,85%) urbanizációs mutatói lényegesen szerényebbek az előbbiekéénél.

Legalább ennyire érzékletesek a továbbiakban közölt és elemzett demográfiai adatok. A lakosság korstruktúrája például egyre inkább kiegyenlítődést mutat. A századforduló idején még egyértelműen a gyerekek, fiatalok és a középkorúak voltak a legnépesebb *cohors*-ok, velük szemben akkoriban az idősebbek száma lényegesen kisebb volt. Napjainkra viszont szembeötlően kiegyenlítettébb a generációk képviselése, amely ugyanúgy következménye a születésszám csökkenésének, mint a fiatalok többirányú – belső és Magyarországra irányuló – elvándorlásának, illetve az idősebbek létszámát gyarapító, javuló népegészségügyi viszonyoknak.

A foglalkozásstruktúra elemzése alapján egy, a hazainál lényegesen tradicionálisabb kép elevenedik meg előttünk. Az erdélyi magyarok körében a mezőgazdasági foglalkozásuk (35,3%) részesedése ma is meghaladja az iparban foglalkoztatottak (21,2%) arányát. Erre vonatkozó kommentárjában joggal említi a szerző a Ceausescu-korszak gazdaságfejlesztési politikájának hibáit. A közkeletűen falurombolásként jellemzett politika a fejlesztési források e területtől való megvonásával komoly modernizációs deficitet eredményezett a térség és az ott élő lakosság számára. A továbbiakban viszont arra is rávilágít a szerző, hogy az 1989 után bekövetkezett politikai változások hatására sem lett igazán perspektivikusabb a

helyzet. A kollektív tulajdonlásra épített mezőgazdálkodás egyik napról a másikra omlott össze, de a helyébe lépő birtokstruktúra még a hazainál is lényegesen elaprózottabb. Az újra magántulajdonba került földek túlnyomó többsége 5 ha alatti, mindössze a birtokok 11%-ának területe nagyobb ennél, s mindössze a tulajdonosok 0,3%-ának(!) kezében van 10 hektárnál nagyobb földbirtok, melyből nehezen alakulhat ki farmergazdálkodás.

Az összehasonlító településkutatás iránt érdeklődő olvasók számára további fontos információkat tartalmaznak a Székelyföldön lefolytatott falukutatók, melyek közölt adataiból egyértelműen kiviláglik, hogy a térségben élő emberek életének keretei merőben eltérnek a Magyarországon megszokottól. A székelyföldi falvak háztartásai közül 63,3%-ában nincs fürdőszoba, 67%-ában van mosógép, 63,5%-ában hűtőgép és 61,9%-ában található fekete-fehér, illetve 3,1%-ukban színes televízió. Feltételezhetően nem kevésbé szokatlan az sem, hogy a lakóházak közül lényegesen több épült fából és kőből, mint téglából. A legjobb szándékú fejlesztési elképzelésekkel szemben is komoly akadályt jelent a falvak humán erőforrásainak mérlege, hiszen az analfabéták (1,2%) részesedését alig haladja meg az egyetemet (1,6%) végzeteké. Így erőltetett aktualizálás nélkül is megállapítható, hogy a Romániában élő magyarság oktatásügyének fejlesztése valóban a legfontosabb feladatok egyike.

A figyelmesen böngésző olvasó az ízelítőül kiemelték mellett további hasznos információkat talál még a magánvállalkozásokról, a társas vállalkozások helyzetének alakulásáról és a vidéki pedagógus társadalomról. Jó lenne, ha legalább minden magyar szakkönyvtárban hozzáférhetővé válna ez a munka.